

MINISTRY OF
FOREIGN AFFAIRS
OF DENMARK
Danida

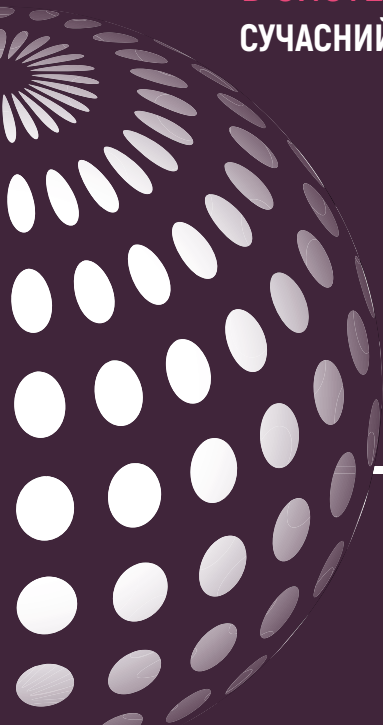

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Інститут журналістики
Центр прав людини ZMINA

За підтримки проекту «Права людини для України», який впроваджується
ПРООН в Україні та фінансується Міністерством закордонних справ Данії

ЛЮДИНА

В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ
В СИСТЕМІ ЦІННОСТЕЙ ПРАВ ЛЮДИНИ:
СУЧАСНИЙ ВИМІР МЕДІАДІЯЛЬНОСТІ

14
ТРАВНЯ
2021
КИЇВ

УДК 007:304:070:81'42

Людина в українському суспільстві в системі цінностей прав людини: сучасний вимір медіадіяльності : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 14 травня 2021 р.). – К. : Інститут журналістики, 2021. – 342 с.

До збірника ввійшли матеріали і тези доповідей, подані учасниками Всеукраїнської науково-практичної «Людина в українському суспільстві в системі цінностей прав людини: сучасний вимір медіадіяльності» (14 травня 2021 року, Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка)

Тексти публікуються в авторській редакції. За науковий зміст і якість поданих матеріалів відповідають автори, а також (для студентів і аспірантів) наукові керівники.

посилання для перегляду та кометування матеріалів
<http://journ.univ.kiev.ua/nauka1/materialy-konferentsiy>

© Інститут журналістики
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, 2021
© Автори статей, 2021

Гаркавенко Ю. С., «КРИМСЬКЕ ПИТАННЯ» У КОНТЕКСТІ ВИСВІТЛЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ЄВРОПЕЙСЬКИМИ ЗМІ	170
---	-----

СЕКЦІЯ

«Розвиток правозахисної, судової та гендерно-чутливої
журналістики в Україні»

Коваль А. С., ТЕНДЕНЦІЇ У ВЕКТОРАХ ПУБЛІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЗАПОРІЗЬКИХ ДЕПУТАТОК НА ОСОБИСТИХ СТОРІНКАХ У FACEBOOK	176
--	-----

Фінклер Ю. Е., ЗА ЛІСОМ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ НЕ ЗАГУБИТИ ДЕРЕВ ЖУРНАЛІСТИКИ ПРАВОЗАХИСНОЇ	181
--	-----

Мірошниченко П. В., РОМСЬКА ПРОБЛЕМАТИКА В НЕЗАЛЕЖНІЙ ЗАПОРІЗЬКІЙ ЖУРНАЛІСТИЦІ	183
---	-----

Семенко С. В., РОЛЬ РЕГІОНАЛЬНИХ ЗМІ У ПИТАННЯХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ТА ПРОТИДІЇ БУДЬ-ЯКИМ ВИДАМ ДИСКРИМІНАЦІЙ	187
---	-----

Мединська О. Я., Синоруб Г. П., ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ	192
---	-----

Зозуль Т. В., АДВОКАЦІЙНА ЖУРНАЛІСТИКА ЯК НОВИЙ ТИП ТРАДИЦІЙНОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ	197
---	-----

Мединська О. Я.,

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри журналістики

Синоруб Г. П.,

кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент кафедри журналістики
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
Тернопіль

ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ

У сучасних умовах цифрових трансформацій актуалізуються питання, пов'язані з реалізацією свободи слова в інтернеті, захисту права на приватність, запровадженням ефективних цифрових систем технічного захисту відомостей про особу, порушенням прав людини в онлайн-середовищі.

Перспективні напрями цифрової трансформації стали предметом наукових розвідок вітчизняних учених: В. Бикова, І. Дороніна, Г. Жекало, І. Садчикової, О. Степаненка, С. Шкарлета; формування цифрової компетентності досліджували А. Олешко, А. Усатенко, В. Ковальчук, А. Кух, О. Кух; питанням цифрової безпеки та порушення цифрових прав людей присвячені роботи І. Виртосу, П. Сухорольського, Л. Хижняк, О. Хижняк, А. Шаварин, К. Шендеровського; проблеми визначення цифрового контенту як нематеріального блага, на яке поширюються виключні права автора, розкриті у працях В. Гавлік, С. Сліпченко, І. Крюкової, М. Позняк-Недзельської; дослідженню цифрових прав присвячені наукові студії Р. Амеліна, Д. Белла, З. Бжезинського, М. Бондара, О. Бочкова, С. Грачову, А. Камінського, М. Кастельса, Р. Катца, К. Линьова, І. Лопушинського, Й. Масуда, Ф. Махлупа, В. Наумова, А. Ніколаєва, Д. Пашенцева, М. Пората, Е. Селесте, Т. Стоуньєра, Е. Тоффлера, А. Шафаловича, С. Шахрая тощо.

Метою дослідження є аналіз поняттєво-категоріального апарату та актуалізація проблеми порушення й обмеження цифрових прав людей.

Мета передбачає реалізацію таких завдань:

- проаналізувати та представити авторський підхід до розуміння дефініції понять із заявленої проблематики;

- розглянути міжнародні документи, що гарантують права і свободи людини;
- окреслити найбільш поширені обмеження та порушення цифрових прав українців;
- запропонувати шляхи збереження цифрових прав людей.

Вагомого значення набуває проблема пошуку єдиних підходів і законодавчого визначення у міжнародних і національних нормативно-правових актах категоріально-понятійного апарату, зокрема, термінів «цифрове середовище», «цифровий контент», «цифрове право», «цифрова трансформація» тощо. У межах наукового дослідження вважаємо за доцільне спершу окреслити дефініції вищезазначених понять. Цифрове середовище включає у себе не лише веб-сайти, а й електронні документи, файли, у тому числі оцифровані об'єкти інтелектуальної власності, які використовуються на відповідних пристроях, що не передбачають паперової форми документообігу.

Цифровий контент – дані, що генеруються та транслюються у цифровій формі [4], наприклад, комп'ютерні програми, мобільні додатки, ігри, музика, аудіовізуальні файли чи тексти.

Цифрова трансформація – це соціальна трансформація, яка відбувається на основі максимального використання цифрових технологій. Наприклад, створення нових персональних приладів (мобільних телефонів, смартфонів, планшетів, ноутбуків, лептопів, пристроїв для тривимірного друку); нових цифрових моделей («хмарна» зберігання даних, цифрові платформи, послуги); впровадження цифрових датчиків у якомога більшу кількість приладів («Інтернет речей»); застосування технологій «великих даних» (big data), нових методів аналізу даних і алгоритмів прийняття рішень, нових технологій автоматизації і роботизації тощо.

У науковому дискурсі побутують різні наукові підходи щодо дефініції поняття «цифрові права». Одні дослідники зараховують цифрові права в окрему категорію, що охоплює специфіку реалізації та гарантії захисту фундаментальних прав людини в інтернеті, зокрема свободи вираження поглядів та права на приватність онлайн. Інші акцентують увагу на похідності цифрових прав від інформаційних, однак не отожднюють їх.

Вважаємо за доцільне виділити такий вид прав в окрему категорію. Проаналізувавши наукову літературу з відповідної галузі, подаємо таку дефініцію поняття: цифрові права – права людей на доступ, використання,

створення і публікацію цифрових творів, доступ і використання комп'ютерів та інших електронних пристроїв, а також комунікаційних мереж, зокрема, мережі інтернет [3].

Основними міжнародними документами, які гарантують права і свободи людини, є: Загальна декларація прав людини 1948 р., Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р., Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 р., Конвенція про захист основних прав і основоположних свобод 1950 р., Хартія основних прав Європейського Союзу 2000 р., Конвенція про права дитини 1989 р. тощо.

Питання дотримання і захисту прав і свобод людини в інтернеті розглядаються в документах Організації Об'єднаних Націй, Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), Ради Європи, Європейського Союзу та інших міжнародних організацій, зокрема в резолюціях Генеральної Асамблеї «Про захист прав в Інтернеті», «Про право на недоторканність приватного життя в цифровому столітті», «Декларації про права людини і верховенство права в інформаційному суспільстві», «Хартії цифрових прав».

Правовий потенціал осіб в інтернет-просторі регламентує «Декларація цифрових прав людини». У ній окреслюються права людей на доступ до інтернету; свободу вираження поглядів; приватність і захист персональних даних; на свободу та особисту безпеку; на мирні зібрання, асоціації та використання електронних інструментів демократії; на цифрове самовизначення; обмеження цифрових прав.

Доцільно зазначити, що на сьогодні не існує дієвого міжнародного чи національного акта, який враховував би усі аспекти захисту цифрових прав людини, тому нагальною потребою є змінити конституційну парадигму, розробити Цифрову конституцію.

Громадська організація «Платформа прав людини» здійснила моніторинг порушень цифрових прав. За грудень 2020 року ними зафіксовано такі порушення цифрових прав: одне загального характеру у вигляді обмеження доступу до інтернету, який стосуються 240 веб-ресурсів; 29 – індивідуального характеру, які стосуються права на свободу вираження поглядів у цифровому середовищі; 3 потенційні загрози для свободи слова та права на приватність в інтернеті, про які свідчать 11 фактів порушень цифрових прав, виявлених під час моніторингу [1].

Розглянемо найбільш поширені обмеження та порушення цифрових прав українців.

1. Нав'язування непотрібних цифрових послуг, наприклад, спаму.

Згідно Будапештської конвенції про кіберзлочинність інтернет-користувачі повинні бути захищені від втручання в комп'ютерні дані, зокрема, від використання шкідливих кодів та надсилання великих обсягів електронних листів отримувачу з метою блокування комунікаційних функцій системи.

2. Збір та поширення конфіденційної інформації про абонентів оператором мобільного зв'язку, зокрема, про регулярність його візитів до лікаря, його спосіб життя, звички, рівень доходів тощо.

Наприклад, на прохання видання Liga.Tech компанія VodafoneUkraine розповіла, як мобільні оператори складають поведінкові портрети клієнтів за їхніми «цифровими слідами» та як монетизують ці дані.

3. Надання надмірного і непропорційного доступу до інформації про споживача послуг із доступу до інтернету на підставі рішення суду.

Рада з прав людини ООН у своїй Резолюції 2016 року публічно засудила країни, які навмисно обмежують доступ до інтернет-мережі для своїх громадян. Резолюція відображає також чітку позицію організації – «люди повинні бути однаково захищені в офлайн і онлайн», включно з тими рішеннями, де особливий акцент зроблено на свободу слова [2].

Уважаємо, що задля збереження цифрових прав вкрай необхідною є превентивна робота та дотримання інформаційної гігієни. Важливо:

- проводити просвітницьку діяльність щодо захисту прав і свобод осіб в онлайн-просторі;

- забезпечити ефективне функціонування механізмів захисту прав і свобод людини в інтернеті;

- надати можливості зворотного зв'язку для інтернет-користувачів задля відправлення повідомлення про порушення;

- вирізняти інформаційно небезпечний контент, що може призводити до передачі особистих даних: сайти-«сміярки», челенджі, гороскопи, ігри тощо;

- створювати надійні паролі на пристроях, завантажувати перевірені застосунки, що не мають доступу до файлів на гуглдиску, контактів тощо;

- використовувати двофакторну автентифікацію – додатковий рівень захисту для персональних пристроїв, облікових записів.

Література

1. Моніторинг порушень цифрових прав в Україні: аналіт. звіт (період моніторингу – грудень 2020 року). Платформа прав людини: сайт. URL: <https://www.ppl.org.ua/wpcontent/uploads/2021/01/>
2. Скандал! Цифра? Дія... Юридична газета online, 2020. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/skandal-cifra-diya.html>
3. Цифрові права українців або Декларація цифрових прав людини URL: <https://www.businesslaw.org.ua/digital-rights-t/?fbclid=IwAR3D7rgwoM8BZzy9HGBeI50iqodltn8jBvtwl9mLBujhUzbmli4qGB-wVjc>
4. Directive (EU) 2019/770 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2019 on certain aspects concerning contracts for the supply of digital content and digital services. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32019L0770>.

Наукове видання
**ЛЮДИНА В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ В СИСТЕМІ ЦІННОСТЕЙ
ПРАВ ЛЮДИНИ: СУЧАСНИЙ ВИМІР МЕДІАДІЯЛЬНОСТІ**

Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної конференції
(Київ, 14 травня 2021 р.)

Тексти друкуються в авторській редакції

Укладачі: Євген Цимбаленко, Юлія Шафаренко,
Костянтин Шендеровський

Макетування і верстка Олексій Ситник

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 21.5. Наклад 30
Гарнітура Bookman Akrobat. Папір офсетний.

Друк офсетний.

Підписано до друку 13.05.2021
Видруковано у навчально-поліграфічній лабораторії
Інституту журналістики

the $\mathbb{R}^n$ space. The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers. The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers. The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers.

The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers. The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers. The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers.

The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers. The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers. The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers.

The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers. The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers. The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers.

The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers. The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers. The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers.

The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers. The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers. The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers.

The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers. The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers. The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers.

The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers. The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers. The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers.

The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers. The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers. The $\mathbb{R}^n$ space is a vector space over the real numbers.

